

Kwartaalmonitor Zakelijke dienstverlening

Eerste kwartaal 2017

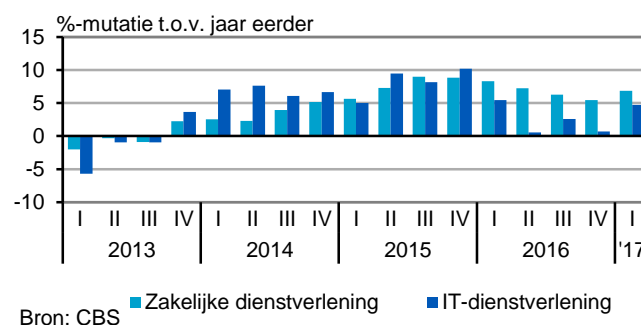
Groei in zowel IT als zakelijke dienstverlening

- Totaal zakelijke en IT-dienstverlening: Sterke groei architecten en ingenieurs
- IT-dienstverlening: 14 kwartalen op rij groei voor de IT-dienstverlening
- Rechtskundige en administratieve dienstverleners: Sterke omzetgroei rechtskundig dienstverleners
- Architecten- en ingenieursbureaus: Aantal faillissementen stijgt licht
- Reclame- en marktonderzoekbureaus: Omzetgroei reclamebureaus stagneert in eerste kwartaal
- Schoonmaakbedrijven en hoveniers: Derde kwartaal op rij sterke groei voor de hoveniers
- Uitzendbranche en arbeidsbemiddeling: Meer langlopende contracten
- Economisch beeld: Vertrouwen zakelijke dienstverleners nagenoeg gelijk gebleven
- Steeds meer werk in zakelijke dienstverlening

De omzet van de zakelijke dienstverleners is in het eerste kwartaal van 2017 met 6,9 procent gestegen ten opzichte van een jaar eerder. Deze omzetgroei in het eerste kwartaal van 2017 is vergelijkbaar met de groei in 2016, toen de zakelijke dienstverlening met gemiddeld 6,8 procent groeide.

Na drie kwartalen van relatieve lage omzetgroei, gemiddeld 1,3 procent, liet de IT-dienstverlening in het eerste kwartaal een groei van 4,7 procent noteren. Nadat in het eerste kwartaal van 2016 de branche al met 5,5 procent groeide is de omzet in twee jaar tijd met meer dan 10 procent gestegen.

Omzetontwikkeling zakelijke en IT-dienstverleners

Bron: CBS ■ Zakelijke dienstverlening ■ IT-dienstverlening

[StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling](#)

[StatLine: Informatie en communicatie; omzetontwikkeling](#)

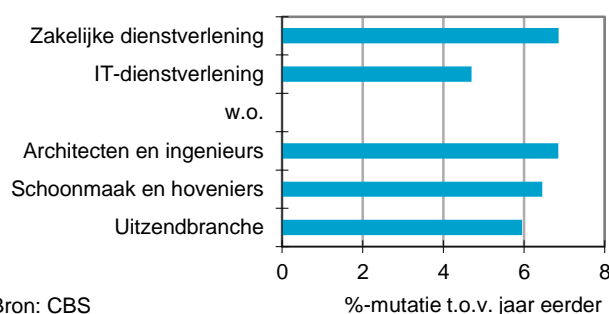
Totaal zakelijke en IT-dienstverlening

Sterke groei architecten en ingenieurs

De omzet in zowel de IT als in de zakelijke dienstverlening is nu ruim drie jaar aaneen toegenomen. Waar de zakelijke dienstverlening met 6,9 procent toenam in het eerste kwartaal, steeg de omzet van de IT-dienstverlening met 4,7 procent. De zakelijke dienstverlening groeide voor het vijfde kwartaal op rij harder dan de IT-dienstverlening.

Binnen de zakelijke dienstverlening is de uitzendbranche in het eerste kwartaal, in tegenstelling tot voorgaande kwartalen, niet de snelste groeier. Zowel de architecten en ingenieurs als de schoonmaak en hoveniers behaalden een hogere omzetgroei. De uitzendbranche groeide in het eerste kwartaal met 6,0 procent, architecten en ingenieurs met 6,8 procent en de schoonmaak en hoveniers met 6,5 procent.

Omzetontwikkeling IT en zakelijke dienstverleners

Bron: CBS

[StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling](#)

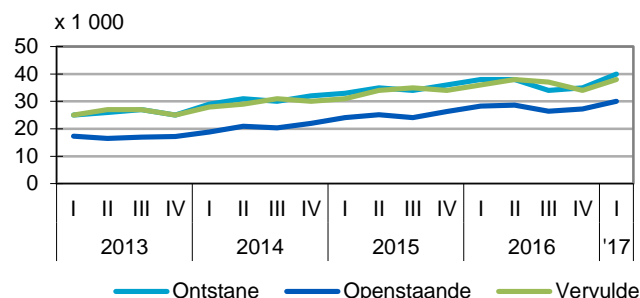
[StatLine: Informatie en communicatie; omzetontwikkeling](#)

Meer ontstane en openstaande vacatures

In het eerste kwartaal van 2017 ontstonden er 40 duizend vacatures en aan het eind van het eerste kwartaal stonden er 30 duizend vacatures open in de zakelijke dienstverlening. Voor zowel de ontstane als openstaande vacatures is dit het hoogste aantal sinds het vierde kwartaal van 2008. In de tussenliggende periode lag het aantal ontstane en openstaande vacatures gemiddeld op respectievelijk 30 en 22 duizend.

Het aantal vervulde vacatures kwam in het eerste kwartaal uit op 38 duizend. Dit aantal is hoger dan de 36 duizend vervulde vacatures in het eerste kwartaal van 2016. Daarnaast is dit aantal gelijk aan het aantal vervulde vacatures in het tweede kwartaal van 2016, toen het aantal vervulde vacatures met 38 duizend het hoogste punt sinds begin 2009 bereikte.

Aantal vacatures zakelijke dienstverlening

Bron: CBS

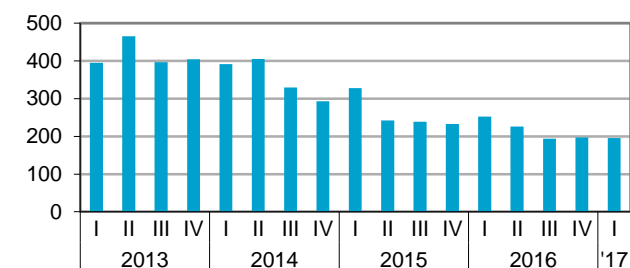
[StatLine: Vacatures](#)

Weer minder dan 200 zakelijke dienstverleners failliet

In het eerste kwartaal van 2017 zijn er 195 zakelijke dienstverleners failliet gegaan. Dit zijn er 62 minder dan in hetzelfde kwartaal vorig jaar. Voor het derde kwartaal op rij is het aantal faillissementen net onder de 200 gebleven. In de periode 2009 tot en met halverwege 2016 lag het aantal bedrijven dat over de kop ging steeds boven deze grens.

Van alle bedrijven in Nederland zijn er in het eerste kwartaal 1 120 bankroet gegaan. Dit zijn er 325 minder dan in dezelfde periode in 2016. In de periode 2009 tot en met 2016 was met 1 826 het gemiddeld aantal bedrijven per kwartaal dat failliet ging ook beduidend hoger dan het aantal dat afgelopen kwartaal failliet is gegaan.

Uitgesproken faillissementen zakelijke dienstverlening

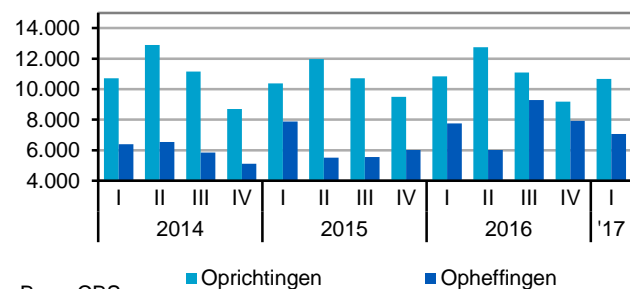
Bron: CBS

[StatLine: Uitgesproken faillissementen](#)

Minder starters, minder stoppers

In de zakelijke dienstverlening zijn 10 675 nieuwe bedrijven opgericht in het eerste kwartaal van 2017. Dat zijn ongeveer 2 procent minder starters dan in dezelfde periode een jaar eerder. Daarnaast sloten 7 065 zakelijke dienstverleners definitief hun deuren tijdens het afgelopen kwartaal. Daarmee daalde het aantal stoppers met bijna 9 procent in vergelijking met het eerste kwartaal van 2016. Ongeveer 96 procent van alle startende bedrijven in de zakelijke dienstverlening telt slechts 1 werkzame persoon. Bij de opheffingen ligt dit percentage lager, ongeveer 93 procent van alle stoppers was een bedrijf met maar 1 werkzame persoon. In totaal waren aan het eind van het eerste kwartaal dit jaar 382 410 bedrijven actief in de zakelijke dienstverlening, ongeveer 3,9 procent meer dan een jaar eerder.

Aantal oprichtingen en opheffingen zakelijke dienstverlening

Bron: CBS

[StatLine: bedrijven; oprichtingen](#)

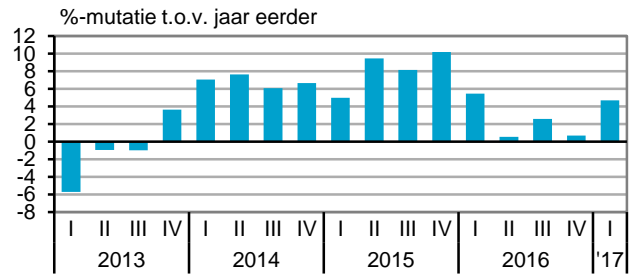
[StatLine: bedrijven; opheffingen](#)

IT-dienstverlening

14 kwartalen op rij groei voor de IT-dienstverlening

De omzet van de IT-dienstverlening nam in het eerste kwartaal van 2017 toe met 4,7 procent ten opzichte van een jaar eerder. De groei in het afgelopen kwartaal was minder sterk dan de groei in het eerste kwartaal van vorig jaar, maar wel nadrukkelijk hoger dan in de laatste drie kwartalen van 2016. Toen bedroeg de groei gemiddeld 1,3 procent ten opzichte van een jaar eerder. De omzet van de IT-dienstverlening groeit nu 14 kwartalen op rij met gemiddeld 5,6 procent, met name door de hoge groei in 2014 en 2015.

Omzetontwikkeling IT-dienstverlening

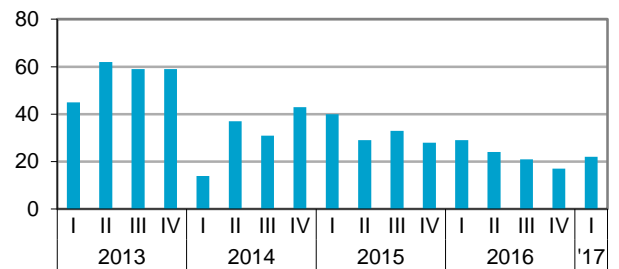
Bron: CBS

StatLine: Informatie en communicatie; omzetontwikkeling

In het eerste kwartaal 22 IT-dienstverleners failliet

In de eerste drie maanden van 2017 zijn in de IT-dienstverlening 22 bedrijven failliet verklaard. Dit aantal is vergelijkbaar met 2016 waarin gemiddeld 23 bedrijven per kwartaal failliet gingen. Vergeleken met het vierde kwartaal van 2016, waarin voor slechts 17 bedrijven het faillissement werd uitgesproken, valt het aantal faillissementen onder de IT-dienstverleners begin 2017 hoger uit.

Uitgesproken faillissementen IT-dienstverlening

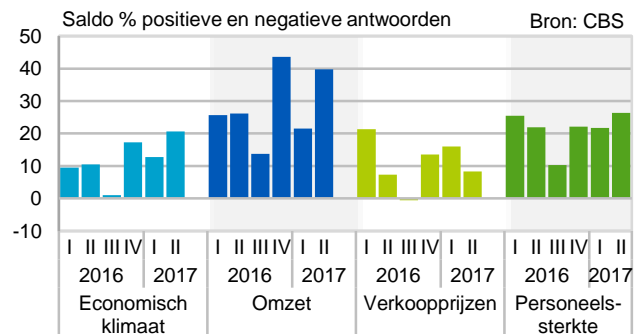
Bron: CBS

StatLine: Uitgesproken faillissementen

Positieve stemming IT-dienstverleners houdt aan

Net als in de afgelopen kwartalen, zijn de verwachtingen van IT-dienstverleners positief. Per saldo verwacht 40 procent een groei van de omzet in het tweede kwartaal. Dit percentage is fors hoger dan in het voorgaande kwartaal en dan in hetzelfde kwartaal vorig jaar. Verder voorziet per saldo 26 procent van de ondernemers een groei van de personeelssterkte en verwacht 21 procent van de ondernemers een verbetering van het economisch klimaat. Ook zijn de ondernemers positiever gestemd over het economisch klimaat. Van de ondernemers in deze sector verwacht per saldo 8 procent een toename van de verkoopprijzen. Dit is minder dan in vorig kwartaal en net iets hoger dan in dezelfde periode vorig jaar.

Verwachtingen IT-dienstverleners

StatLine: Conjuncturenquête Nederland

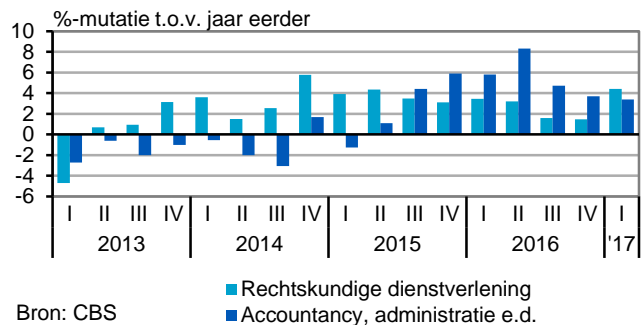
Rechtskundige en administratieve dienstverleners

Sterke omzetgroei rechtskundig dienstverleners

In de eerste drie maanden van 2017 is de omzet van de rechtskundig dienstverleners met 4,4 procent gestegen ten opzichte van dezelfde maanden in 2016. Dit is de sterkste groei sinds het vierde kwartaal van 2014, toen de groei 5,8 procent bedroeg. Sinds die periode is de omzetgroei gemiddeld 3,1 procent.

De administratieve dienstverleners (zoals accountants en belastingadviseurs) hebben in het eerste kwartaal van 2017 een omzetgroei van 3,4 procent geboekt. Dit is een lagere groei dan in het vierde kwartaal van 2016 en ook lager dan in het eerste kwartaal van vorig jaar, toen de groei respectievelijk 3,7 en 5,8 bedroeg.

Omzetontwikkeling rechtskundige en administratieve diensten

Bron: CBS

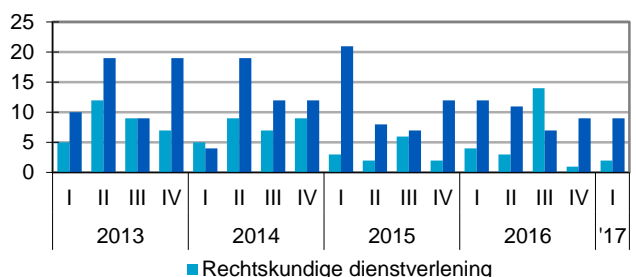
StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling

Aantal faillissementen vergelijkbaar met voorgaand kwartaal

In het eerste kwartaal van 2017 blijft het aantal faillissementen in de rechtskundige dienstverlening op een laag niveau, slechts 2 bedrijven werden failliet verklaard. In het laatste kwartaal van 2016 ging slechts 1 rechtskundig dienstverlener failliet.

Ook in de administratieve dienstverlening is het aantal faillissementen in het eerste kwartaal van 2017 op hetzelfde niveau als het laatste kwartaal van 2016. In het eerste kwartaal gingen 9 bedrijven failliet in deze sector, precies hetzelfde aantal als in het voorgaande kwartaal.

Uitgesproken faillissementen rechtskundige en administratieve diensten

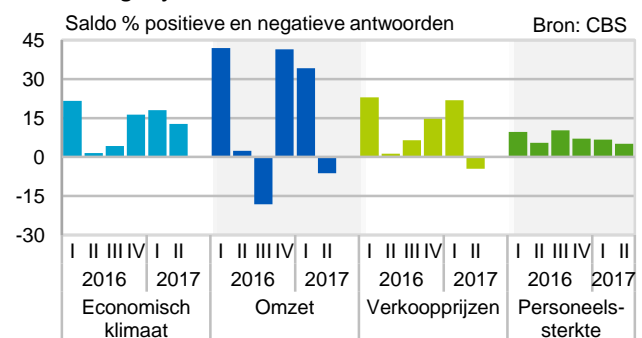
Bron: CBS

StatLine: Uitgesproken faillissementen

Omzetverwachting negatief

Ondernemers in de juridische en administratieve diensten zijn negatief in hun verwachtingen voor hun omzet in het tweede kwartaal. Per saldo voorziet 6 procent een omzetsdaling. Ook de verwachtingen met betrekking tot de verkoopprijzen zijn negatief. Per saldo voorziet 5 procent van de ondernemers een daling van de verkoopprijzen. Over het economisch klimaat en de personeelssterkte zijn ondernemers wel positief. Per saldo verwacht 13 procent van de ondernemers in de juridische en administratieve diensten een verbetering van het economisch klimaat. Het saldo van de verwachtingen voor de personeelssterkte staat op plus 5 procent. Juridische en administratieve dienstverleners behoren hiermee tot de minst positief gestemde branches binnen de zakelijke dienstverleners.

Verwachtingen juridische en administratieve diensten

StatLine: Conjunctuurenquête Nederland

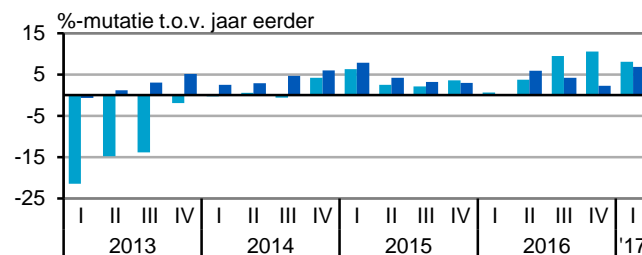
Architecten- en ingenieursbureaus

Omzetgroei architecten en ingenieurs

De omzet van de architectenbureaus steeg in het eerste kwartaal met ruim 8 procent ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. Deze stijging is kleiner dan in de voorgaande twee kwartalen, maar nog altijd hoger dan de gemiddelde stijging in 2016 van 6,3 procent. De omzet stijgt inmiddels al tien kwartalen op rij.

Ook de ingenieurs deden goede zaken. Zij behaalden in het eerste kwartaal bijna 7 procent meer omzet ten opzichte van het eerste kwartaal een jaar eerder. Na forse omzetsdalingen sinds de economische crisis stijgt de omzet al vier jaar op rij.

Omzetontwikkeling architecten- en ingenieursbureaus

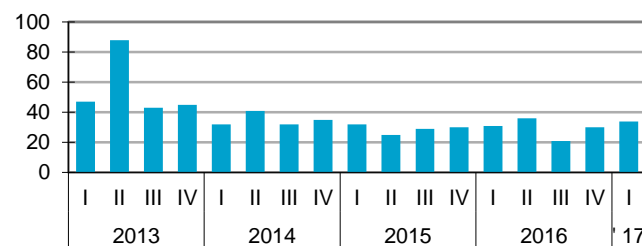
Bron: CBS ■ Architectenbureaus ■ Ingenieursbureaus

StatLine: [Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling](#)

Aantal faillissementen stijgt licht

In het eerste kwartaal van 2017 gingen 34 architecten- en ingenieursbureaus failliet; dit waren er vier meer dan in het vorige kwartaal. Het aantal van 34 faillissementen is licht hoger dan het gemiddelde van afgelopen twee jaar. In 2015 gingen er gemiddeld 29 architecten en ingenieurs failliet, in 2016 waren dat er gemiddeld 30 per kwartaal. In 2014 en eerdere jaren gingen sinds de crisis van 2008 juist meer ondernemingen failliet.

Uitgesproken faillissementen architecten- en ingenieursbureaus

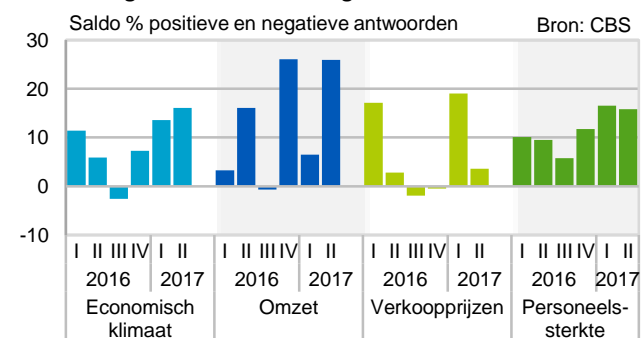
Bron: CBS

StatLine: [Uitgesproken faillissementen](#)

Architecten en ingenieurs verwachten toename omzet

Net als voor het afgelopen kwartaal hebben architecten en ingenieurs positieve verwachtingen voor het tweede kwartaal van 2017. Per saldo verwacht 16 procent van de ondernemers een toename van de personeelssterkte en is hetzelfde percentage ondernemers positief gestemd over het economisch klimaat in het tweede kwartaal. Daarmee zijn ondernemers positiever gestemd over het economisch klimaat dan in dezelfde periode vorig jaar. Architecten en ingenieurs verwachten eveneens een toename van de omzet. Het aantal ondernemers dat een omzetstijging verwacht, is met een saldo van +26 op hetzelfde hoge niveau als een half jaar geleden. Per saldo verwacht 4 procent van de ondernemers een toename van de tarieven.

Verwachtingen architecten- en ingenieursbureaus

StatLine: [Conjunctuurenquête Nederland](#)

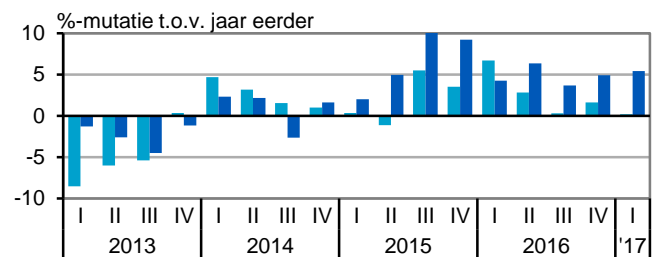
Reclame- en marktonderzoekbureaus

Omzetgroei reclamebureaus stagneert in eerste kwartaal

In het eerste kwartaal van 2017 steeg de omzet in de reclamebranche met 0,2 procent ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Dit was de kleinste omzetstijging in de afgelopen zeven kwartalen. Ook ten opzichte van de gemiddelde omzetgroei in 2016 van 2,7 procent is dit aanzienlijk lager.

Markt- en opinieonderzoekbureaus hadden een beter eerste kwartaal waarin de omzet met 5,4 procent steeg. De branche stijgt hiermee voor het tiende kwartaal achtereen.

Omzetontwikkeling reclamewezen en marktonderzoek

Bron: CBS ■ Reclamewezen ■ Markt- en opinieonderzoek

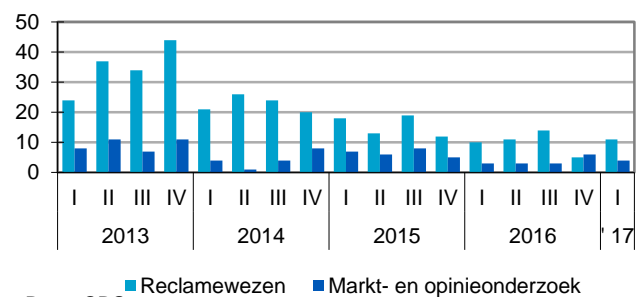
StatLine: [Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling](#)

Aantal faillissementen stijgt licht

Het aantal faillissementen is in het eerste kwartaal van 2017 toegenomen ten opzichte van een kwartaal eerder. In het reclamewezen gingen 11 bedrijven failliet. Dit is weliswaar meer dan een verdubbeling vergeleken met een kwartaal eerder, maar dat aantal van 5 was historisch gezien dan ook uitzonderlijk laag. Over heel 2016 gingen er in totaal gemiddeld 10 reclamebureaus per kwartaal failliet, vergelijkbaar met de 11 van afgelopen kwartaal.

In de marktonderzoeksbranche gingen 4 bedrijven over de kop. Dit waren er 2 minder dan in het vorige kwartaal en 1 minder dan in het eerste kwartaal van 2016. Over heel 2016 gingen er gemiddeld 4 marktonderzoekers per kwartaal failliet.

Uitgesproken faillissementen reclamewezen en marktonderzoek

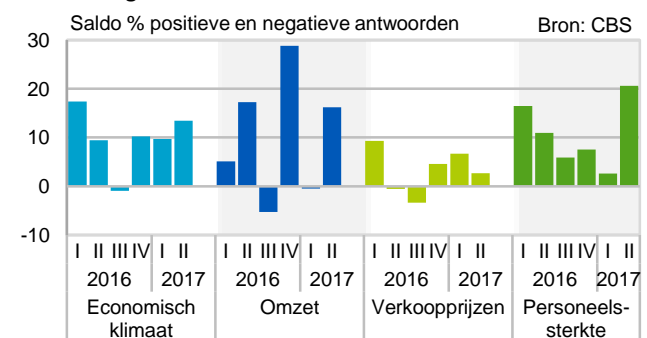
Bron: CBS ■ Reclamewezen ■ Markt- en opinieonderzoek

StatLine: [Uitgesproken faillissementen](#)

Toename werkgelegenheid verwacht

Per saldo voorziet 21 procent van de ondernemers in het reclamewezen en marktonderzoek een toename van de personeelssterkte in het tweede kwartaal. Daarmee zijn zij fors positiever dan in het afgelopen kwartaal en ook positiever dan in het tweede kwartaal vorig jaar. Per saldo verwacht 13 procent van de ondernemers een verbetering van het economisch klimaat in het tweede kwartaal. Daarmee is de stemming positiever dan in het afgelopen kwartaal en het tweede kwartaal van 2016. Het aantal ondernemers met een positieve omzetverwachting is per saldo met 18 procent beduidend groter dan het aantal met een negatieve verwachting voor de omzet in het tweede kwartaal. Per saldo 3 procent van de ondernemers voorziet een toename van de verkoopprijzen.

Verwachtingen reclamewezen en marktonderzoek

StatLine: [Conjunctuurenquête Nederland](#)

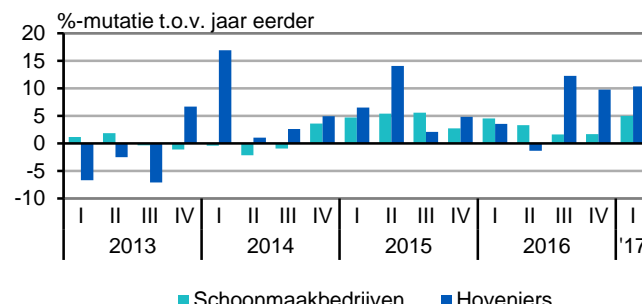
Schoonmaakbedrijven en hoveniers

Derde kwartaal op rij sterke groei voor de hoveniers

De omzet van de hoveniers is in het eerste kwartaal met 10,3 procent gestegen in vergelijking met een jaar eerder. Dit is het derde kwartaal op rij dat de omzet rond de 10 procent groeit. De vier kwartalen daarvoor was de groei minder dan de helft en zelfs een kwartaal negatief. Gemiddeld groeide de omzet vanaf begin 2015 met 6,9 procent op jaarbasis.

De omzet van de schoonmaakbranche steeg in het eerste kwartaal met 5 procent; een verbetering vergeleken met een kwartaal eerder waarin de groei 1,7 procent bedroeg. Ook ten opzichte van een jaar eerder, toen de groei 4,5 procent bedroeg, is de groei hoger. Gemiddeld groeit de branche sinds begin 2015 met 3,8 procent.

Omzetontwikkeling schoonmaakbedrijven en hoveniers

Bron: CBS

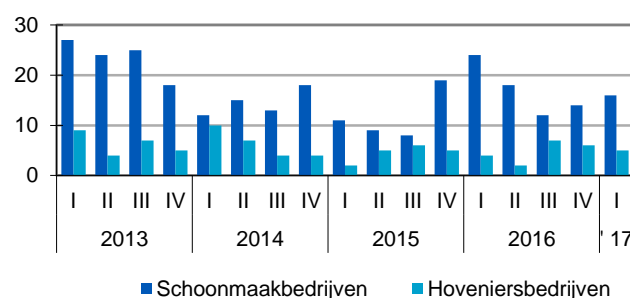
StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling

Aantal faillissementen vrijwel ongewijzigd

Het aantal faillissementen onder de hoveniers is in het eerste kwartaal uitgekomen op 5. Dit is er één minder dan vorig kwartaal en één meer dan in dezelfde periode van 2016. Het aantal bedrijven dat dit kwartaal bankroet is gegaan is gelijk aan het gemiddeld aantal faillissementen in 2016.

Het aantal schoonmaakbedrijven dat failliet is gegaan, is in het eerste kwartaal uitgekomen op 16. Hiermee is het aantal gestegen in vergelijking met de laatste twee kwartalen van 2016 toen het aantal faillissementen uit kwam op 12 en 14 bedrijven. Wel ligt dit aantal lager dan hetzelfde kwartaal vorig jaar toen er nog 24 bedrijven bankroet gingen. Het aantal faillissementen in het eerste kwartaal ligt lager dan het gemiddeld aantal bedrijven van 17 dat vorig jaar bankroet ging.

Uitgesproken faillissementen schoonmaakbedrijven, hoveniers e.d.

Bron: CBS

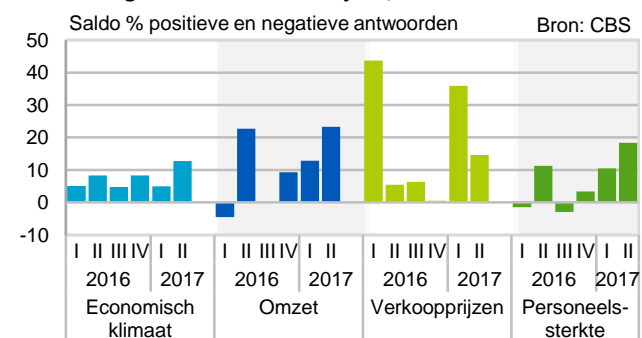
StatLine: Uitgesproken faillissementen

Verwachtingen wederom positief

De verwachtingen voor het tweede kwartaal zijn bij hoveniers en schoonmaakbedrijven positief. Per saldo verwacht 23 procent van de ondernemers een groei van de omzet in het tweede kwartaal. Dit zijn er meer dan in de voorgaande drie kwartalen en ongeveer evenveel als het tweede kwartaal van vorig jaar.

Ook verwachten ondernemers een verbetering van het economisch klimaat in het tweede kwartaal. De verwachtingen voor de personeelssterkte zijn in het tweede kwartaal positiever dan in het voorgaande kwartaal. Per saldo voorziet 18 procent van de ondernemers een toename van de personeelssterkte. Een meerderheid van de ondernemers verwacht een toename van de prijzen in het tweede kwartaal.

Verwachtingen schoonmaakbedrijven, hoveniers e.d.

StatLine: Conjunctuurenquête Nederland

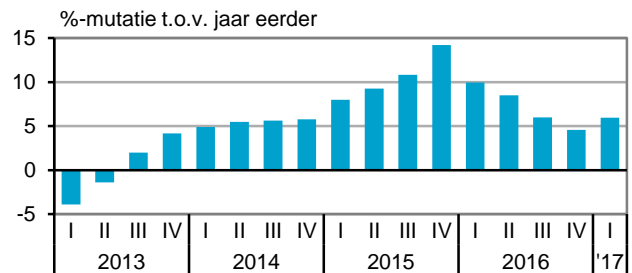

Uitzendbranche en arbeidsbemiddeling

Omzet stijgt verder

De omzet van de arbeidsbemiddelaars, uitzendbureaus en personeelsbeheerders steeg in het eerste kwartaal van 2017 ten opzichte van een jaar eerder. De omzetgroei was met 6,0 procent iets sterker dan een kwartaal eerder toen de groei 4,6 procent bedroeg. De omzet groeit nu ruim drie en een half jaar op rij, waarin de groei gemiddeld 7 procent bedroeg met name door de hoge groei in 2015 en begin 2016.

Omzetontwikkeling uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling

Bron: CBS

StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling

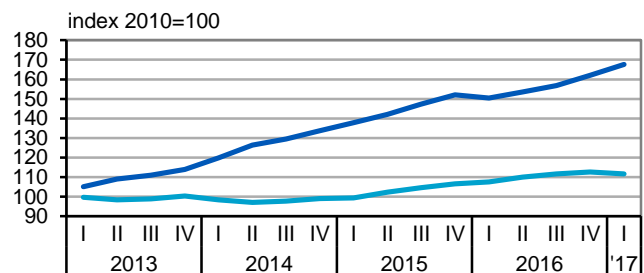
Meer langlopende contracten

De omzet van de uitzendbranche hangt sterk samen met het aantal uitzenduren. Het totaal aantal seizoen gecorrigeerde uitzenduren steeg in het eerste kwartaal van 2017 met 1,4 procent ten opzichte van het kwartaal ervoor.

Het aantal uren in langlopende¹ contracten zoals detachering en payrolling steeg met 3,5 procent. Het is vier kwartalen op rij dat deze uren toenemen. Daarentegen daalde het aantal uren in kortlopende contracten in het eerste kwartaal met 0,8 procent. In de voorgaande drie kwartalen nam de stijging van deze uren al af.

¹ Het basiscontract zonder uitzendbeding staat bekend als 'fase A' en telt maximaal 78 weken. Uitzenduren in 'fase B en C' zijn in de vorm van langere contracten waarbij de uitzendkrachten voor bepaalde respectievelijk onbepaalde tijd in dienst zijn van het uitzendbureau.

Seizoengecorrigeerde indexcijfers van de uitzenduren

Bron: CBS

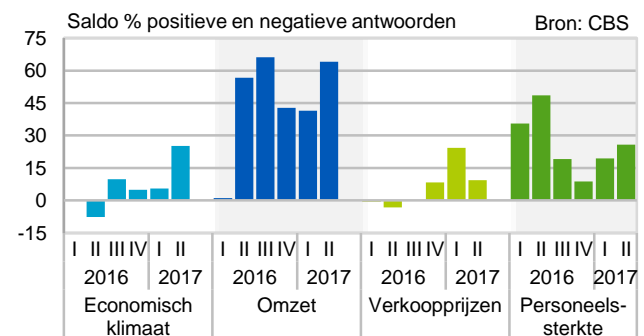
StatLine: Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling; ontwikkeling omzet en uren

Uitzendbranche nog steeds positief

Ondernemers in de uitzendbranche zijn, met een saldo van +64, zeer positief gestemd over de omzetgroei in het tweede kwartaal. Ten opzichte van de afgelopen twee kwartalen zijn de omzetverwachtingen nog verder verbeterd. De verwachtingen voor omzet van de uitzendbranche zijn met afstand de hoogste binnen de zakelijke dienstverlening.

Ook de verwachtingen voor de personeelssterkte (saldo +26) en het economisch klimaat (saldo +25) zijn positiever dan in het eerste kwartaal. Per saldo verwacht 9 procent van de ondernemers in het tweede kwartaal een prijsstijging door te voeren.

Verwachtingen uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling

StatLine: Conjuncturenquête Nederland

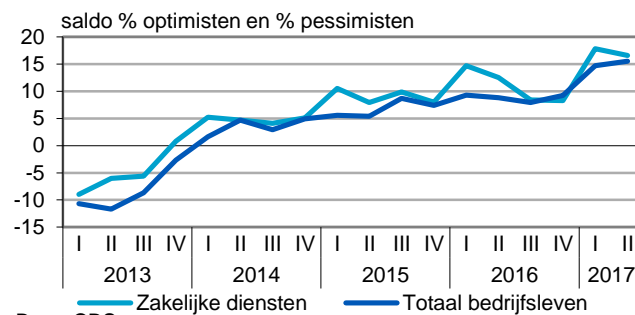

Economisch beeld

Vertrouwen zakelijke dienstverleners nagenoeg gelijk gebleven

In de zakelijke dienstverlening komt het ondernemersvertrouwen uit op 16,6. Dat is 1,2 punt lager dan in het eerste kwartaal van 2017. Het ondernemersvertrouwen is opgebouwd uit gerealiseerde ontwikkeling van de omzet, het economisch klimaat in het vorige kwartaal en de verwachte ontwikkeling van de omzet in het lopende kwartaal. Over elk van deze onderwerpen zijn ondernemers in de zakelijke diensten een fractie minder positief gestemd dan drie maanden geleden. Het ondernemersvertrouwen is sinds eind 2013 onafgebroken positief. Het vertrouwen van het totale Nederlandse bedrijfsleven is verbeterd tot een niveau van 15,5. Dit is iets lager dan het ondernemersvertrouwen in de zakelijke dienstverlening.

Ondernemersvertrouwen (seizoengecorrigeerd)

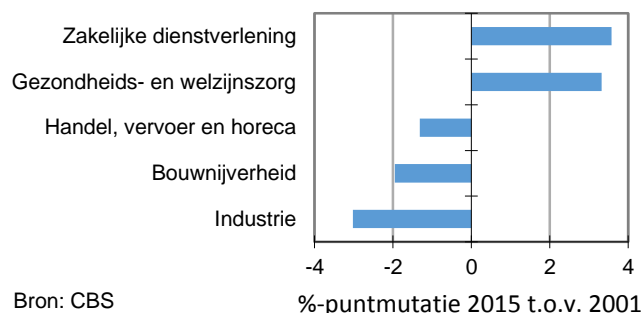

StatLine: Ondernemersvertrouwen

Steeds meer werk in zakelijke dienstverlening

In een dit jaar eerder gepubliceerd (PDF) rapport, publiceerde het CBS verschuivingen van werkgelegenheid tussen sectoren in Nederland, in de periode tussen 2001 en 2015. Hierin werd onder andere onderscheid gemaakt tussen ICT-intensieve, Niet-ICT intensieve en ICT-producerende sectoren, waarbij de eerstgenoemde sector een daling in werkgelegenheid laat zien. Ook wordt er dieper ingegaan op het arbeidsvolume in de verschillende sectoren, los van de ICT-intensiteit. Van de vijf grootste sectoren is in de grafiek hiernaast te zien hoeveel de sector bijdroeg aan verandering van de totale werkgelegenheid in Nederland. De zakelijke dienstverlening is in de periode tussen 2001 en 2015 de sector die het meeste bijdroeg aan de groei in de werkgelegenheid. Sectoren waar in 2015 relatief minder gewerkt werd dan in 2001 zijn de bouwnijverheid en industrie. Meer informatie hierover kan gevonden in het hierboven genoemde rapport of achter de link onder de grafiek.

Verandering per bedrijfstak van aandeel in de totale werkgelegenheid

Statline: Arbeidsvolume

Opmerkingen betreffende deze publicatie

- Deze publicatie is samengesteld op basis van cijfers zoals die op 31 mei 2017 beschikbaar waren. Mogelijk zijn er op het moment van lezen actuelere cijfers beschikbaar, deze kunt u vinden via de links onder de grafieken.
- De cijfers zijn doorgaans niet gecorrigeerd voor seizoeninvloeden. Indien dit wel het geval is staat dit aangegeven in de tekst/grafiek.

Meer informatie

CBS Infoservice: [Infoservice](#)
Persdienst: persdienst@cbs.nl
Telefonisch: 070 3374444

Colofon

Tekst sector bedrijfsstatistieken Den Haag (EBD)

Datum 1 juni 2017